

MİLLİ MÜCADELE'DE VI. MEHMET VAHİDEDDİN

Hacer GÖL*

Özet

Sultan Vahideddin 3 Temmuz 1918'de Osmanlı tahtını devraldı. Şüphesiz ki onun tahta geçtiği dönem Osmanlı Devleti'nin en zor dönemiydi. Mondros Mütarekesi'nin 30 Ekim 1918 de imzalanması ve Osmanlı topraklarının işgalci güçler tarafından zapt edilmeye başlanması, Enver, Cemal ve Talat Paşaların ülkeyi terk etmesi, İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin 5 Kasım 1918'de kendini feshetmesi, ardından imzalanan Sevr Anlaşması gibi birçok olay zincirinin ard arda yaşandığı yeni bir dönem başladı. Bu dönemde artık yavaş yavaş İttihatçı kadroların yerini yeni kadrolar devraldı. Sultan Vahideddin en güvendiği kişileri devletin önemli yerlerinde görevlendirdi ve bunlarla çalışmak istedi. Sadrazam olarak daha ziyade akrabaları olan Teyfik Paşa ve Damat Ferit Paşa ile çalışmaya başladı. Tam da bu dönemde bütün yokluklara rağmen Anadolu'da filizlenen Milli Mücadele hareketi ile halk kurtuluş çareleri aradı. En son Osmanlı Sultanı olan Vahideddin'in 17 Kasım 1922 tarihinde can güvenliğinin olmadığını söyleyerek sığındığı İngilizler tarafından Malta'ya götürüldüğü bilinmektedir. Bir tarafta dış güçler bir tarafta da halkı arasında kalan Sultan Vahideddin bu dönemde izlediği politika nedeniyle ve Osmanlı'nın son padişahı olması dolayısıyla hem çok merak edilen hem de çok eleştirilen kimileri tarafından yerilen bir kişi olarak tarihine tozlu sayfalarında yerini aldı. Yaşanan bu süreçte Sultan Vahideddin'in tutumu, izlediği politikalar, Anadolu hareketine bakış açısı, düşünceleri de hep merak konusuydu. Bu çalışma Milli Mücadele'de Sultan Vahideddin'in tavrının ortaya konması ve birçok konudaki görüşlerini açıklaması açısından bu alanda yapılan çalışmalara katkı sağlayacaktır.

Anahtar kelimeler: Vahideddin, Milli Mücadele, Anadolu Hareketi, Kadın, Özgürlük

VI. MEHMET VAHDETTIN IN THE NATIONAL STRUGGLE MOVEMENT

Abstract

Sultan Vahideddin ascended the throne in the 3th July 1918. Certainly the term that he came the throne was the hard period of Ottoman Empire. A new era began in which several chain of events took place consecutively like the signing of the Armistice of Mondros on 30 October 1918 and the seizure of the Ottoman lands by the occupying forces, the extermination of Enver, Cemal and Talat Pashas, the dissolution of the Committee of Union and Progress, and the signing of Sevres Treaty on 5 November 1918. In this period new names took over the Ittihadist men. Sultan Vahideddin assigned the people he trust to the important positions of the state. And he desired to work with them. He started to work with Teyfik and Damat Ferit Pashas who were his relatives.. Meanwhile in Anatolia The National Struggle Movement and Anatolian people started to search salvation cures from enemies. It's known for that sultan of Ottoman Empire Vahideddin took refuge to Britians, and was taken to Malta. Because of the policy of Sultan Vahideddin who remained between external powers and Anatolian people and becoming the last sultan of Ottoman Empire he was sometimes criticised sometimes praised and at the end he substited the position in the history. The main subject of our article is the attitude, policy and point of view of Sultan Vahideddin to Anatolian movement.

Key Words: Mohammed VI, Vahideddin, National Struggle, Anatolian Movement, Women, Freedom

* Bitlis Eren Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, Dr. Öğr.Üyesi, hgol@beu.edu.tr

Giriş

Sultan Vahideddin 3 Temmuz 1918’de Osmanlı tahtına geçti. Onun tahta geçmesinin hemen sonrasında 30 Ekim 1918’de Mondros Mütarekesi imzalandı. Osmanlı toprakları işgalci güçler tarafından zapt edilmeye başlandı. Bunu Enver, Cemal ve Talat Paşaların ülkeyi terk etmesi izledi. İttihat ve Terakki Cemiyeti (İTC) 5 Kasım 1918’de kendini feshetti. Ardından Osmanlı Devleti’nin ölüm fermanı niteliğindeki Sevr Anlaşması’nın imzalanması ile olaylar daha da karmaşık bir hal aldı. Gelinek noktada Osmanlı Devleti için, sadece siyasal alanda zor bir dönem yaşanmakla kalmıyor, aynı zamanda vatanın bütünlüğü ve milletin varlığı tehlike altına giriyordu. Sultan Vahideddin’in, Osmanlı Devleti’nin son padişahı olması, yurt dışına firar ederek koskoca bir devletin mirasını bırakıp gitmesi, daha kötüsü kendi ülkesinde can güvenliği endişesi taşıyan bir sultan olarak tarihe geçmesi, kendisini daha da dikkat çekici kıldı. Onun Milli Mücadele’ye bakış açısı her zaman merak edildi. Özellikle Anadolu Hareketi’nin gündem güne zafere ulaşması karşısında Osmanlı Sultanının tavrı, saltanatı boyunca hem kendi hem de ülkesinin içinde bulunduğu duruma bakış açısı birçok araştırmaya konu oldu. Kimine göre bir vatansever kimine göre ise bir haindi. Bu çalışma da hedefimiz Sultan Vahideddin’in Saltanatı süresince Milli Mücadele’ye bakış açısının ortaya çıkarılmasına katkı sağlamak üzerine olacaktır.

Sultan Vahideddin’in Tahta Çıkışı

Sultan Vahideddin Osmanlı Devleti’nin tahtına çıktığında ülkenin durumu oldukça karıştı. Nitekim kendisi de “*Ben bu makam için hazırlanmadım. Çocukluğumdan beri vücutça rahatsız olduğumdan (!) layıkıyla tahsil edemedim. Sinnim kemale erdi, dünyada bir emelim kalmadı. Biraderle hangimizin evvel gideceğimiz malum olmadığından bu makama intizarda değildim. Fakat takdiri ilahi ile teveccüh etti. Bu ağır vazifeyi der uhde eyledim. Şaşmış bir haldeyim. Bana dua ediniz*” diyerek zor bir göreve hazır olmadan atıldığını dile getirmiştir (İnalı 1982, s. 2095-2096). Kendisi her ne kadar siyasette hazırlıklı olmadığını söylese de dönemin birçok kaynağına bakıldığında durumun pek de böyle olmadığı anlaşılır. Daha şehzadelik döneminden itibaren Vahideddin’in siyasi faaliyetlerle içiçe bulunduğu bilinmektedir. Hatta bu nedenledir ki Mahmut Şevket Paşa tarafından şehzadeligi zamanında Vahideddin Efendi’nin maiyetine iki yeni yaver tahsis edilmiştir. Bunu yapmaktaki amaç, bu yaverlerin Vahideddin’in dairesini gözetlemelerini sağlamaktır. Bu önlem sayesinde durumu bilen şehzadenin olur olmaz herkesi sarayına sokmayacağı ve bu şekilde siyasetten uzak duracağı düşünülmüştür. Vahideddin ise durumdan rahatsızlığını “*iki yeni yaver tayini bana hakarettir*” diyerek belirtmiştir. Bunun üzerine Mahmut Şevket Paşa daha da kızarak “*Hareket Ordusu’nun başında İstanbul’a gelen ben, Vahdeddin Efendiden de başkasından da korkmam. Bu şehzade hakkındaki kararım katidir. Kendisini siyasetle uğraştırmaktan vazgeçirmeye kararlıyım.*” demiştir (Mahmut, 1988, s. 58-59). Ancak Vahideddin’in siyasetle ilgilenmesi engellenememiştir. Mahmut Şevket Paşa anılarında zaman zaman şehzade Vahideddin Efendi’yi siyasetle uğraşmaması için bizzat kendisinin ziyarete gittiğinden bahseder. Daha o dönemde bile Miralay Sadık Bey, Zeki Paşa gibi Hürriyet ve İtilaf Fırkası mensupları ile görüştüğü ve siyaset yaptığını dile getirmektedir. Ayrıca Erkanı Harbiye Umumiye Reisi Zeki Paşa’nın oğlu Lütfi Bey’in evinde külliyetli miktarda patlayıcı madde bulunduğunu, bunda Şehzade Vahideddin’in de ilgisi olduğunu da anlatır (Mahmut, 1988, s. 40-41,56-59). Hürriyet ve İtilafçı olarak bilinen pek çok kişi ile görüştüğü bilinmektedir. HİF’na iktidar mevkiini kazandırmak için çok uğraş vermiştir (Bayar, 1997). Bu dönemde sadece kendisinin köşkü değil diğer şehzadelerin köşkü de gözetlenmiştir (BOA (Başbakanlık Osmanlı Arşivi) ; Y.PRK.ZB (Yıldız Perekende Evrakı Zaptiye Nezareti Maruzatı), 26/31, 22. Recep 1318; BOA, Y.PRK.ZB 29/33, 07 Cemaziyevvel 1319; BOA, Y.PRK.ZB, 38/55 12 Cemaziyelahir 1326; BOA, Y.PRK.ZB, 28/8, 1 Rebiülevvel 1319).

Sultan Vahideddin padişahlık dönemi gerçekten de zor geçmiştir. Diğer Osmanlı sultanlarının aksine sakalını kimsenin eline vermek istemediği için kesme de aslında çok da bir şey değişmemiştir (Ahmet izzet Paşa, 1993, s. 7). Saltanatı boyunca Damat Ferit Paşa'nın ve etrafındaki birkaç kişinin etkisinden kurtulamamıştır. Belki dönemindeki şanssızlıklar daha ilk tahta çıkacağı gün saraya adımını atar atmaz bastonunu unutması ve bunu bir felaket olarak yorumlaması ile başlamıştır. Ne yazık ki bundan sonraki hayatı da felaketlerle devam etmiştir (Türkgeldi, 2010, s. 138).

Sultan Vahideddin'in Sultan V. Mehmet Reşat'ın ölümünden sonra 101 pare top atışı ile Osmanlı Tahtını devralmıştır (BOA, DH.KMS (Dahiliye Nezareti, Kalem-i Mahsus Müdüriyeti), 48/10-1,12 Şevval 1336; BOA, HSD.AFT, 6/63, 29 Ramazan 1336). Onun kılıç kuşanma töreni diğer padişahlarınkinden farklı olmuştur. Eyüp camiinde düzenlenen törende geleneksel olarak her Osmanlı Padişahının kılıç kuşanma töreni şeyhülislam, Konya Mevlevi Şeyhi ya da bir Nakibül Eşraf tarafından yaptırılırdı. Vahideddin Efendi'nin kılıç kuşanma töreni de 31 Ağustos 1918 tarihinde Eyüp Sultan Camiinde yapılmıştır. Fakat Mevlevi Şeyhi Çelebi Efendi yerine Vahideddin kılıç kuşanma töreninin Libyalı Senusi Şeyhi Ahmet Şerif tarafından yapılmasını tercih etmiştir ("Kılıç Alayı Programı", 1918; "Kılıç Alayı" , 1918; "Sevgili Padişahımız Altıncı Sultan Vahideddin Han Türbe-İ Hazreti Halid'de Kılıç Kuşama Merasimi", 1918; ANAPALI, 2015, s. 98). Bu olay birçok görüşün ortaya çıkmasına neden olmuştur. Sultan Vahideddin'in bu görevi, Enver Paşa'nın yakın dostu olan Senusi Şeyhine vermesi açıkça İttihatçıların Cihad politikasını onaylatılmasına karşı çıkmaması olarak algılanabilir. Diğer yandan Şeyhülislam Musa Çelebi ile Mevlevi Şeyhi Veled Çelebi'yi bu görev için arzulamaması ise, onların İttihatçı bağlarını reddetmesi ile açıklanabilir. Bunu birincinin masonluğu ve Nakibüleşraf'ın Hz. Peygamber soyundan olmaması ile yorumlayanlar da vardır (Koloğlu, 2007, s. 26). Netice itibariyle Vahideddin, Hz. Ömer'in kılıcını kuşanarak I. Selim'in izinden gitmiştir. Biat töreni Harbiye Nezareti yerine Topkapı sarayında yapılmıştır (Ahmet izzet Paşa, 1993, s. 7).

Sultan Vahideddin'in Saltanatı

Altıncı Mehmet ya da Mehmet Sabis olarak da adlandırılan Sultan Vahideddin, Osmanlı halkı için tahtına oturduğu ilk günler ümit kaynağı olmuştur. Tahta çıkışından itibaren bazı yenilikler yaparak otoritesini kurmak için uğraşmıştır.

Sultan Vahideddin iç politikada I. Dünya Savaşı'na girilmesine neden olan savaş suçlarının cezalandırılmasında kararlıydı. Zaten önceden beri pek de hoşlanmadığı İttihatçıların otoritesini tamamen ortadan kaldırmak istedi. Bunun için de İTC'ne muhalefet eden Hürriyet ve İtilaf Fırkası (HİF) gibi unsurların desteğiyle siyasetine yön verdi. Bilindiği üzere onun tahta çıkması ile birlikte umumi bir af çıkarmıştı ("Aff-ı umumi Kararnamesi" Alemdar, 25 Kanunievvel 1334; "Aff-ı Umumi" Alemdar, 26 Kanunievvel 1334). Bu af sayesinde birçok HİF mensubunu yeniden İstanbul'a döndü. Alemdar Gazetesi bu af ile birlikte İttihatçıların korku içinde bulduklarını dile getirmiştir. Onların mevkilerini, menfaatlerini kaybetmekten korktuklarını ama bu sefer muhaliflerinin de gözünü açtığını ve "memleketin son nefesini kucaklarında verdirmemeye azim etmiş" olduklarını söylemekteydi ("Korkmasınlar" Alemdar, 27 Kanunievvel 1334). Anlaşılacağı üzere daha 1918 sonlarında siyasi ortam gergindi. HİF mensupları Sultan Vahideddin'in tahta geçmesiyle İttihatçılara karşı hızlı bir muhalefete başlayıp tekrar toparlanıyordu. Daha sonra da özellikle Damat Ferit Paşa hükümetleri zamanında HİF mensupları iktidar kadrolarına yerleştiler ve İttihatçı aleyhtarı bir politika izlediler.

Vahideddin, iktidarı boyunca devlet yönetimine akrabalarını getirerek bir güven halkası oluşturmak istemişti. Hükümette ilk olarak Ahmet İzzet Paşa ile İttihat ve Terakki'den sonraki döneme yumuşak bir geçiş yapılmıştı. 11 Kasım 1918 tarihinde iktidarı, dünürü olan Tevfik Paşa'nın kurduğu hükümete verdi. Tevfik Paşa'dan sonra 4 Mart 1919'da ise kardeşi Mediha

Sultan'ın eşi Damat Ferit Paşa'yı Sadrazam yaptı. Böylece hem Damat Ferit Paşa hem HİF mensupları özellikle düşman bildikleri kimseleri kin ve ihtiras uğruna istedikleri gibi yok edebilecek güç ve kuvveti elde etmiş oldu. Buna ileri de dayatacakları bir barış antlaşmasına ses çıkarabilecek kimseleri yok etmek düşüncesi ile İstanbul'da ki İtilaf devletleri mümessillerinin baskıları da eklenince bu iş daha da kolaylaştı. Hem itilaf kuvvetlerinin gözüne girmek hem de kendi hırs ve intikamlarını almak için birtakım kişiler yargılandı. Halkın deyişiyle "Nemrut Mustafa Divanı" gibi kurulan Divan-ı Harp'ler de İTC liderlerinden bir kısmı cezalandırıldı. Ancak Divan-ı Harp yargılamaları halk arasında tepkilere yol açtı (Bayar, Ben de Yazdım, Milli Mücadele'ye Gidiş, C.V, 1997a, s. 62). Bunlardan Yozgat Mutasarrıf Vekili Kemal Bey'in Nisan 1919'da Ermeni tehciri için verilen emri yerine getirmesi nedeniyle suçlu bulunması ve Beyazıt Meydanı'nda asılması halk arasında tepkilere yol açtı. Büyük bir kalabalık toplanarak olayı protesto etti ve çıkan olaylar güçlülkle bastırıldı (MACFİE, 2003, s. 192-193). Bu dönemde bunlarla da yetinilmedi. Bir takım İttihatçılar önce Bekirağa bölüğüne gönderildi daha sonra da İngilizlere teslim edildi (Bayar, 1997a, s. 76). Sultan Vahideddin'in halkın Bekirağa Bölüğünü basarak tutukluları tahliye etmesinden de korkmuştur. Bu nedenle onları daha uzağa Malta'ya sürdürmek istemiştir (Tepeyran, 2018, s. 231). Dönemin Dahiliye Nazırı ve aynı zamanda Hürriyet ve İtilaf Fırkasının önde gelen ismi Ali Kemal'in birçok İttihatçının Malta'ya sürgüne gönderilmesi karşısındaki tutumu ise kendisinin rahatladığı yönünde olmuştur. Çünkü bu İttihatçıları ne mahkûm ne de tahliye edebildiklerini ve İngilizlerin kendilerini büyük bir dertten kurtardıklarını söylemiştir (Kutlu, 1970, s. 73). Bu kişileri hükümetin kendisi cezalandırmak yerine İngilizlerin eline vermesi oldukça ilginçtir.

3-Milli Mücadele'nin En Hararetli Günlerinde Vahideddin'in Bir Röpörtajı

Sultan Vahideddin Saltanatı boyunca dış ilişkilerde barış yanlısı bir siyaset izlemiştir. Mondros Mütarekesi'nin şartları kendisine bildirildiğinde bile, bunların ağır olmasına rağmen kabul edilmesi gerektiğini, İngiltere ile doğuda asırlardır devam eden bir dostluğumuzun olduğunu, bu nedenle onların Osmanlı'nın hayrına yönelik siyasetlerinin değişmeyeceğini söyleyerek bu mütareke şartlarının kabul edilmesini istemiştir (Jaeschke, 1964, s. 151). Saltanatı boyunca da barışı genel olarak İngiliz yanlısı bir politika ile aramıştır. 19 Ocak 1919'da İngiliz yüksek komiser yardımcısı Richard Webb'in kendi dışişleri bakanlığına gönderdiği bir mektupla Osmanlı ülkesini fiilen işgal etmedikleri halde burada istedikleri gibi valileri atadıklarını, polisleri yönettiklerini, basını denetlediklerini ve halifeyi ellerinin altında bulundurduklarını ve İslam dünyası üzerinde ek bir denetim aracına sahip olduklarını yazmıştır (Sonyel, 2008, s. 93-94). 15 Mayıs 1919'da İzmir'in Yunanlılar tarafından işgali, Mustafa Kemal'in Samsun'a çıkışı ve Anadolu'da filizlenen bağımsızlık hareketi, Erzurum ve Sivas Kongreleri gibi alınan yollar Osmanlı Sultanını bu görüşünden vazgeçirememiştir.

Sultan Vahideddin'in barış istediğini belirttiği aynı zamanda başka fikirlerinin de yer aldığı 12 Aralık 1919 tarihli The New York Times Gazetesinde çıkan Assosiated Press muhabirine verdiği röportaj oldukça ilginçtir. Röportaj Yıldız Sarayı'nda gerçekleşmiştir. Sarayın içinde bulunan Hamidiye Camii tarafından gelen Sultan'a sevgi gösterileri yapılmıştır. Kapılar kapandığında Sultan Vahideddin bir iş adamı gibi oturmuş, cebinden notlarını çıkarmıştır. Kendisine daha önce verilen soruları yanıtlamıştır. Cevaplarını Türkçe vermiştir. Yine de yanında tercümanı Teğmen Fahri Bey hazır bulunmuştur. Alman ekolünü temsil eden Enver ve Talat gibi siyasetçilerin görevlerini yerine getiremediklerini, ülkeyi batırdıklarını dile getiren Sultan Vahideddin, bölgede ki Bolşevik tehlikesine de dikkat çekmiştir. Türkiye parçalanırsa Bolşevizm'in Hindistan, Mısır ve Türkistan'da yayılacağını konusunda uyarıda bulunmuştur. Ortadoğu halklarının, dışardan bir güç olmazsa barış, düzen, bereketin kendilerine gelmeyeceğini düşündüklerini ve bu barışın sadece bağımsız bir Türkiye ile sağlayacağını vurgulamıştır. Üstelik barış acilen sağlanmalıdır. Çünkü beklemek savaştan daha kötüdür. Ekonomik durum kötüye gitmektedir. Ülkede, hastalık ve sefalet yayılmıştır. Barışın

olmaması bunları daha da körükleyecektir. İstenilen barış, doğuyu sakinleştirmek için de gereklidir. Sadece bağımsız bir Türkiye ile İslam dünyası tatmin olacaktır. Eğer doğuda gerçekten barış isteniyorsa, Türkler'in özgür bırakılması gerekir. Aksi takdirde, hiçbir şekilde barış sağlanamayacaktır. Her ne kadar Türklerle barış yapılması konusunda Avrupa'da barış karşıtı görüşmeler yapılsa da, Türk siyaseti tıpkı Avustralya gibi müttefik güçlerin yargısı ve adaletine dayanan, sağlam, yeniden tayin edilebilir bir konum ile içinde bulunduğu şartları yenebilecektir.

Sultan Vahideddin röportajında Amerikan senatosuna da seslenerek; kendilerine karşı adil olunmasını istemiştir. Wilson ilkelerinden bütün herkes yararlanırken kendilerinin yararlandırılmamasını adil bulmadığını, Amerikan halkının adaletine inandıklarını ve Amerika'nın milyonlardan oluşan Türk ve İslam dünyasını hayal kırıklığına uğratmayacağına olan inancını dile getirmiştir. Türkleri tanıyanların da bildikleri gibi kötü de yönetilse Türk halkı yüksek erdem ve değerlere sahiptir. Bu nedendir ki daha iyi davranılmayı hak etmektedirler. Sultan Vahideddin Amerikalıların, Türkler hakkında duyduklarına inanmamalarını istemiştir. Türklerin çok eziyet çektiklerini, eğer buna inanmıyorlarsa onlara atılan iftiralara bakmalarının yeterli olacağını, o zaman Amerikan halkının gerçeği anlayacaklarını söylemiştir.

Yukarıda yazılanlardan da anlaşılacağı üzere İngiltere ve Fransa barış konusunda Osmanlı Devleti'ni tatmin edememiştir. Wilson ilkelerini ortaya atan adil bir barış ve halkların yazgısı konusunda kendi kararını kendi vermesi ilkesini benimseyen Amerika'nın bu konuda "daha onurlu ve daha az arsız" olduğu düşünülerek barışı onların getirmesi istenmiştir (Sonyel, 2008, s. 1-2).

Sultan Vahideddin aynı röportajında; yeni parlamentonun en önemli hedeflerinden birisinin din ve devletin ayrılması olacağını söylemesi de ilgi çekici başka bir noktadır. Barışın gelmesi gerekliliğine değinen Sultan, Geleneklerin muhafazasını ise şart koşmuştur. Büyük güçlerin desteği ile medeniyete ulaşılabilecektir. Yeni Türkiye'nin yeniden doğuşuna sosyal gelişimine inanmaktadır. Türkiye'nin yeniden yükselmesini halkın eğitim seviyesinin yükseltilmesine ve bereketin artması için modern yöntemler kullanılmasına bağlamıştır. Türkler gururlu ve yeteneklidir. Bunlara da ulaşmaya vakıftır. Yeniden doğacak Türkiye doğuda ilerlemenin merkezi olacaktır.

Röportajında, Türk kadını ile ilgili olarak onların özgürleştirilmesi gerektiğini söylemesi de bir başka önemli noktadır. Eğer Türk kadınlara fırsat tanınırsa, Amerikalı kız kardeşleri statüsüne ulaşabilirler. Böylece hem onurlarını muhafaza ederken, hem de aile inşa eden çalışan kadınlar olarak toplum içerisinde yerlerini alabilecekler. Din ise sosyal gelişmeye engel teşkil etmemektedir.

Röportajında, Amerika'da bu dönemde çıkarılan bir yasa ile alkolün yasaklanması konusuna da değinmiştir. Bu yasağın hoşuna gittiğini ve onayladığını söylemiştir. Uyulduğu sürece dinin emirlerinin faydalı olduğundan bahsetmiştir. Türklerin kötü insanlar olmadığını düşünerek gelen Amerikalılara ziyaretleri için şükran sunan Sultan Vahideddin röportajına Amerika'nın desteğini beklediklerini tekrarlayarak son vermiştir ("Sultan Says Turks Must Be Left Free", 1919). İçki konusunda aslında Sultan Vahideddin San Remo'daki günlerinde de rahatsızlığını dile getirmiştir. Özellikle Zeki Bey'in evini meyhaneye çevirmesi nedeniyle bu şekilde alkol kullanmanın insanın başını er geç belaya sokacağını, hatta daha fena yapacağını söylemiştir. Biraderi Sultan Murat'ı rakı masasının başında gördüğü günden bu yana içkiye karşıdır. Ancak bir çelişkidir ki kendisi de zaman zaman iki kadehi aşmayacak şekilde konyak içmektedir (Kandemir, 2007, s. 84-85).

Röportajın tarihine bakıldığında karşısında her türlü yokluğa rağmen kararlı bir Anadolu direnişine rağmen Sultan Vahideddin'in çözümü kendi halkında aramak yerine dış güçlerde araması oldukça üzücüdür. Parlamento, Bolşevizm, içki ve kadınlarla ilgili sultan Vahideddin'in görüşlerini yansıtması açısından bu röportaj önem taşımaktadır.

Milli Mücadele Günlerinde Sultan Vahideddin

Anadolu’da milli direniş hareketlerinin yeşerdiği günlerde Sultan Vahideddin’in sadrazam olarak daha ziyade Damat Ferit Paşa’yı tercih ettiği bilinmektedir. Kendisine bu konuda yapılan suçlamalardan biri de Damat Ferit Paşa ile uyum içerisinde çalışarak kabinede beğenmedikleri ya da hoşlanmadıkları üyeler olması durumunda bir buhran çıkardıkları ve kabineyi istifa ettirdikleri yönündedir. Bu kişiler temizlendikten sonra saltanat koltuğu tekrar Damat Ferit Paşa’ya verilmiştir (Muhiddin, 1338, s. 2). Kurulacak kabinesinde İngiltere ile dostça ilişki sürdürülebilmesi hususu ise Sultan tarafından rica edilmiştir (“Sultan Seeks New Cabinet”, 1920). Bu dönemde meydana gelen Anzavur Ayaklanması, Bozkır isyanları, Kuvayı İnzibatiye’nin kurulması, Mustafa Sabri Efendi tarafından kaleme alınan ve Durizade Abdullah tarafından verilen ve padişaha imzalatılan Kuvayı Milliyecilere yönelik idam fetvaları hep Anadolu direnişini engellemek yönünde atılan adımlar olmuştur. Ayrıca Sultan Vahideddin’in İngiliz isteklerini kabul ederek 16 Mart 1920’de Mebusan Meclisi’ni de kapatmıştır. İttihatçı birçok kişi Bekirağa Bölüğü’ne oradan da Malta’ya sürülmüştür. İçinde bulunduğu durumu katibi Ali Fuad Bey’e Ecnebilerin zihniyetinin kendilerinininki ile uyuşmadığını, onların bir kere kafalarına koydukları şeyi bir daha çıkarmadıklarını ve kendisine Meclis-i Mebusan’ı feshetmek için baskı yapıldığını söyleyerek izah etmiştir (Türkgeldi, 2010, s. 169). Yine “ecbebiler”den yakındığı bir başka konuşmasında “Gece gündüz ne çektiğimi bir Allah bilir birde ben” diyerek onların baskılarıyla Meclis’i Mebusanı dağıttığını ve işgalci güçlerinin fikirlerini sadece söylemediklerini onların uygulanması için baskı yaptıklarını, üstelik bu konuda laftan anlamadıklarını da itiraf etmiştir. İstikbali kurtarmak için buna tahammül etmek gerekliliğini de sözlerine eklemiştir (Türkgeldi, 2010, s. 182-183).

Mustafa Kemal Paşa önderliğinde başlatılan Milli Mücadele hareketine baktığımızda her ne kadar gelişen olaylar sonucu aniden ve acele bir şekilde ortaya çıkmışsa da akılcı bir hareket olarak devam ettiğini görebiliriz. Adım adım zafere giden yolda halkı bilinçlendirmek için yapılan mitingler ve kongreler, basın yoluyla kamuoyu yaratma girişimleri, 23 Nisan 1920’de Büyük Millet Meclisi’nin açılması, Kuvayı Milliye’nin düzenli bir ordu haline getirilmesi gibi akıllıca işlerle bir milletin canını dişine katarak yoktan var ettiği bu hareket zafere doğru ilerlemiştir. Dürizade Abdullah’ın fetvası karşısında Ankara müftüsü Rıfat Börekçi tarafından İstanbul’un işgal altında, padişahın ise esaret içinde olduğuna dair bir karşı fetva verilmiştir.

Milli Mücadele günlerinde Ankara hükümeti Sultan Vahideddin’i Ankara’ya davet etmiş ve Milli Mücadele’nin başında yer almasını istemişlerdir. Bu davet Sultan’ı bir ikileme yüz yüze bırakmıştır. Bir taraftan daveti kabul ederse milliyetçilerin elinde kukla olacağından, diğer taraftan ise eğer etmezse milliyetçilerin yeni bir sultan ilan edebileceklerinden korkmuştur. Milliyetçiler İtalya, Sovyet Rusya ve Fransa tarafından tanındıklarını ileri sürerek, Türk prestijinin yeniden inşa edildiğinden ve padişahın 300 bin Müslüman ile hilafetini yeniden güçlendirme fırsatı bulduğundan bahsetmiştir (“Sultan in Dilemma”, 1921). Sultan Vahideddin Anadolu’dan gelen bu teklife icab etmemiştir. Daha sonraki zamanlarda hareketin başarıya ulaşması üzerine Şehzade Ömer Faruk Efendi Anadolu’ya gönderilmek istenmiştir. Fakat bu davetsiz misafir hemen geri çevrilmiştir (Nevzat, 1999, s. 35).

Padişah Vahideddin’e taraftar olanlar bile artık İngilizlerin vaktiyle Mısır’da, Afganistan ve daha sonra da Hicaz’da yapmak istediklerini şimdi de İstanbul’da yaptıklarını görebiliyorlardı. İngilizler halifeyi bir alet, bir oyuncak gibi kullanıyorlardı. Sultan Vahideddin nüfuz sahibi değildi. “Kuvveti kendi milletinin sinesinde değil düşmanların aguşunda sandı. Onların kolları arasına atıldı. Milletinde memleketinde başka bir kuvvet tasavvur etmediği için nefsinin ve hanedanının hayatını kurtarmak sevdiğine düştü” (Soydan, 2007, s. 338).

Yukarıda anlatılanlara rağmen 17 Eylül 1922 tarihinde The New York Times gazetesinde çıkan bir haberin başlığı oldukça ilginçtir. “Sultan Gives Thanks For Kemal’s

Victories” adı altında çıkan haberde anlaşılacağı üzere Kemal’e zaferleri için Sultan’ın teşekkür ettiği yazılmıştır. Buna göre, Yunanlılar üzerinde elde edilen Türk zaferi sonrasında ülke içinde kutlamalar yapılmıştır. Cuma sabahı Türkler ve tüm Müslüman nüfus Allaha şükretmek için camilere gitmiştir. Cuma namazından sonra Sultan Vahideddin, II. Mehmet’in mezarını ziyarete gitmiş ve orada dua etmiştir. Gazete haberi Osmanlı’nın kuruluşundan bu yana böyle bir ziyaretin ilk kez gerçekleştiğini söylemektedir. Oysa ki bilinmektedir ki Kılıç Kuşanma törenleri sırasında Sultan adayları atalarının mezarlarını ziyaret etmişlerdir. Kılıç Kuşanma töreni sırasında Sultan Vahideddin’in de daha önce II. Mehmet’in ziyaretine gittiği bilinmektedir (“Kılıç Alayı Programı”, 1918). Haberin devamına bakıldığında; Sultan Yıldız’dan Amerikan limuzini içinde Fatih camine gidip, şükür namazı kılmıştır. Sokak boyunca halk ellerinde meşalelerle Sultan’ın geçişini izlemiştir. Sultan eğik vücut yapısına karşın oldukça sağlıklı ve dinç görünmektedir. Osmanlı Sultanı Vatikan’da ki papa gibi genel olarak hep Yıldız’da koruma altında kaldığından halk onu pek görmezmiş. Bu seremoniye Amerikalılar da katılmıştır. Sultan onları da selamlamıştır. Her yer ay yıldızlı bayraklarla donatılmıştır. Hatta Ayasofya minarelerinde bile bayraklar vardır oysa Ayasofya’ya kendi bayraklarını asmak Yunanlıların rüyasıdır. Gazete birçok Ermeni ve Rum’un milliyetçi ordu ilerledikçe buldukları yerleri terk ettiklerinden de bahseder. Halk Başkent’in Hristiyanlardan temizlenmesi ve eski görkemine kavuşmasına ilişkin sloganlar atmıştır. Bu sırada komik bir olay da yaşanmıştır ki; bu Sultan’ın akşamüstü 300 koruması ile geçerken olmuştur. Birçok Yunanlı ve Rum Kemalist ordunun muhafızlarının geldiğini sanıp çok korkmuştur (“Sultan Gives Thanks For Kemal’s Victories”, 1922).

Bu tarihlerde Ankara Parlamentosu’ndan bir komite de Bursa’ya Sultan Osman’ın türbesini ziyarete gitmiştir. Orada çan sesleri arasında “Ordumuz hazırlanıyor, Trakya’yı alacağız” diye yemin etmişlerdir (“Pledge Sultan Osman’s Spirit to Restore Thrace to Islam”, 1922). Anadolu’da kazanılan birçok zafer sonrasında artık 1922 yılının sonlarına gelindiğinde yavaş yavaş İngiliz sivillerinin İstanbul’dan ayrılmaya başladıklarını, kabinenin istifa ettiğini ve Osmanlı Sultanının da panik içerisinde olduğunu The New York Times gazetesinin 27 Eylül tarihli haberinden öğreniyoruz. Milliyetçi liderlerin karanlık tutumu ve ertesi günün belirsizliklerinin yansımaları İngilizlerin geri dönüş için hazırlanması olmuştur. İngilizler, Hintliler ve Maltalılarından oluşan 5000 kişiyi yollamaya hazırlanırken, kadın ve çocuklara öncelik tanımışlardır. Lary Harrington eşi ve diğer liderler ilk ayrılanlar arasındadır. Gazete yabancılar dışında Türklerde de ayrılanlar olduğunu belirtmiştir. Kabineden Tefik Paşa (sadrizam), İzzet Paşa (dışişleri bakanı), Dürrizade Abdullah (şeyhülislam) da ülkeyi terk edenler arasındadır. Yıldız Sarayı’nda da büyük bir panik yaşanmaktadır. Mustafa Kemal bir açıklama yaparak, kendilerini temsil edecek bir sadrazam atayacaklarını söylemiştir. Bu kişinin de Hamit Bey olacağı tahmin edilmektedir. Hamit Bey Ankara Kızılay’ının başında Mustafa Kemal’in en gayretli temsilcilerindendir. Gazete, Vahdetin’in İngiliz sempatisi nedeniyle tahttan indirileceği düşünüldüğünü de belirtirken yerine geçmesi beklenen şehzadenin Balkan savaşlarında bulunmuş bir süvari ve milliyetçi bir kişi olan Selim olacağını, o olmazsa da intihar eden gariban Abdülaziz’in akrabası Abdülmecit’in geçirileceğini yazmıştır (“British Civilians Are Leaving Constantinople; Sultan is in Panic, Cabinet Minister Resign”, 1922). Nitekim Ali Kemal olayından sonra Damat Ferit Paşa, Hürriyet ve İtilafçı birçok kişi yurdu terk etmiştir (Çukurova, 2014, s. 357-370). 1 Kasım 1922’de Türkiye Büyük Millet Meclisi’nde Dr. Rıza Nur tarafından verilen bir önerge ile Saltanatın kaldırılması kabul edilmiştir (TBMM ZC 1 Kasım 1338 (1922) Cilt: 24 Devre 1 İçtimai Sene 3 s. 304-315). Sultan Vahideddin de 17 Kasım 1922 tarihinde hayat ve hürriyetini tehlikede görerek İngilizlere sığındı (Harrington, 2014, s. 32). TBMM tarafından verilen bir beyanname ile bu olay duyurulmuştur (Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), 30-10-0-0/202-379-10, 17.11.1922).

Sonuç

Sultan Vahideddin Osmanlı tahtına memleketin en zor zamanlarında geçmişti. Halk için ümit kaynağı olmuştu. Siyasette I. Dünya Savaşı'nın sorumlusu olarak gördüğü İttihatçıları yok etmeye çalışırken, Hürriyet ve İtilaf Fırkası'nın da desteğini alarak yol aldı. Sadrazamlık mevkiine genel olarak yakın akrabalarını getirerek kendini ve iktidarını sağlamlaştırdı. Dış politikada barış yanlısı bir tutum izledi. İngilizlerle Osmanlı'nın dostluk ilişkilerinin eskiye dayandığını düşünerek iyi ilişkiler kurmaya çalıştı. Bu dönemde Wilson İlkelerini ortaya atan Amerika'ya da yakınlaşmak istedi. Anadolu'da filizlenen halkın başlattığı kurtuluş mücadelesine hanedanlığının başkenti İstanbul'u tehlikede görerek rağbet etmedi. Bu hareketi İttihatçılığın devamı olarak gördü. Özellikle Damat Ferit Paşa ile İttihatçıları ve daha sonra da Anadolu'daki direnişçileri cezalandırma yoluna gitti. Milli Mücadele'nin başarıya ulaşmasıyla kendi can güvenliğini tehlikede görerek, 17 Kasım 1922'de İngilizlere sığınarak ülkesini ve tahtını terk etti. Onun ülkeyi terk edişi kimi kesimlerce Osmanlı Devleti'nin tarihinin sona ermesi olarak da kabul edildi. Artık hem Osmanlı Devleti'nin son hükümdarı Sultan Vahideddin hem de yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti için yeni bir dönem başladı.

Kaynakça

“Sevgili Padişahımız Altıncı Sultan Vahideddin Han Türbe-İ Hazreti Halid’de Kılıç Kuşama Merasimi”. (1918, Eylül 1). *Vakit*.

“Kılıç Alayı Programı”. (1918, Ağustos 31). *Sabah*.

BOA, HSD.AFT, 6/63, 29 Ramazan 1336. (tarih yok).

BOA, Y.PRK.ZB, 38/55 12 Cemaziyelahir 1326. (tarih yok).

“Aff-ı umumi Kararnamesi” Alemdar, 25 Kanunievvel 1334. (tarih yok).

“Aff-ı Umumi” Alemdar, 26 Kanunievvel 1334. (tarih yok).

“British Civilians Are Leaving Constantinople; Sultan is in Panic, Cabinet Minister Resign”. (1922, Eylül 27). *TheNew York Times*.

“Kılıç Alayı” . (1918, Ağustos 31). *Tanin*.

“Korkmasınlar” Alemdar, 27 Kanunievvel 1334 . (tarih yok).

“Pledge Sultan Osman’s Spirit to Restore Thrace to Islam”. (1922, Ekim 9). *New York Times*.

“Sultan Gives Thanks For Kemal’s Victories”. (1922, Eylül 17). *The New York Times*.

“Sultan in Dilemma”. (1921, Nisan 19). *The New York Times*.

“Sultan Says Turks Must Be Left Free”. (1919, Aralık 12). *The New York Times*.

“Sultan Seeks New Cabinet”. (1920, Ağustos 1). *The New York Times*.

Ahmet izzet Paşa. (1993). *Feryadım, C. II*. İstanbul: Nehir.

Anapalı, A. (2015). *Sultan Vahideddin Han Kurtuluşun Faturasını Ödeyen Adam*. İstanbul : Profil.

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), 30-10-0-0/202-379-10, 17.11.1922. (tarih yok).

Bayar, C. (1997). *Ben de Yazdım, Milli Mücadele ’ye Gidiş, C.V*. İstanbul : Sabah.

Bayar, C. (1997). *Celal Bayar anılarında Sultan Vahideddin’in HİF’ni iktidara getirmek için gizli faaliyetleri olduğunu hatta bu nedenle bir müddet sarayına hapsedildiğini dile getirmiştir Ben de Yazdım, Milli Mücadeleye Gidiş, C.I*. İstanbul: Sabah.

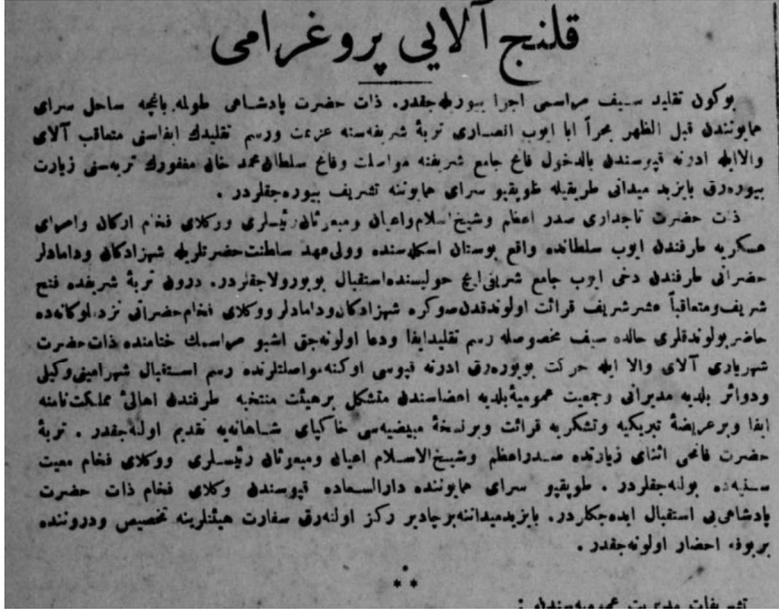
BOA (Başbakanlık Osmanlı Arşivi) ; Y.PRK.ZB (Yıldız Parekende Evrakı Zaptiye Nezareti Maruzatı), 26/31, 22. Recep 1318. (tarih yok).

BOA, DH.KMS (Dahiliye Nezareti, Kalem-i Mahsus Müdüriyeti), 48/10-1,12 Şevval 1336. (tarih yok).

BOA, Y.PRK.ZB 29/33, 07 Cemaziyelevvel 1319. (tarih yok).

BOA, Y.PRK.ZB, 28/8, 1 Rebiülevvel 1319 . (tarih yok).

- Çukurova, B. (2014). "Buyuk Taarruz Günlerinde Ali Kemal ve Siyasi Görüşleri". *Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, S.6.
- Harington, C. (2014). *Sömürge Valisinin Himayesinde Vahideddin'in İhanetleri ve İşgal İstanbul'u*. İstanbul: DY .
- İnal, İ. K. (1982). *Son Sadrazamlar ,C. IV*. İstanbul : Dergah Yayınları.
- Jaeschke, G. (1964). "Mondros'a giden yol". *Bellekten*, S.128.
- Kandemir, F. (2007). *Tütüncübaşı Şükrü Anlatıyor Vahdeddin'in Son Günleri*. İstanbul: Yağmur.
- Koloğlu, O. (2007). *Sorularla Vahideddin*. İstanbul: Profil.
- Kutlu, Ş. (1970). "Ali Kemal-3". *Hayat Tarih Mecmuası*, S.9.
- M. Ş. (1988). *Sadrazam ve Harbiye Nazırı Mahmut Şevket Paşa'nın Günlüğü*. İstanbul: Arba .
- Macfie, A. L. (2003). *Osmanlının Son Yılları 1908-1923*. İstanbul: Kitap.
- Muhiddin, M. (1338). *Vahideddinin İhanetleri ve Firarı*. İstanbul: Matbaa-i Amire.
- N. V. (1999). *Vahdedtin'in Dördüncü Kadı Efendisi Nevzat Vahdedtin'in Hatıraları ve 150'liklerin Gurbet Maceraları, Yıldız'dan Sanremo'ya*. Nevzat Vahideddin, Vahdedtin'in Dördüncü Kadı Efendisi Nevzat Vahdedtin'in Hatıraları ve 150'li İstanbul: Arma.
- Sonyel, S. R. (2008). *Mustafa Kemal Atatürk ve Kurtuluş Savaşı, C.I*. Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Soydan, M. (2007). *Milli Mücadele Tarihine Dair Notlar Ankaralının Defteri*. İstanbul: İş Bankası.
- TBMM ZC 1 Kasım 1338 (1922) Cilt: 24 Devre 1 İçtimai Sene 3 s. 304-315. (tarih yok).
- Tepeyran, H. H. (2018). *Meşrutiyetten Cumhuriyete Hatıralarım İstanbul Trabzon Selanik Suriye*. İstanbul: Dergâh.
- Türkgeldi, A. F. (2010). *Görüp İşittiklerim*. Ankara: Türk Tarih Kurumu.

EK 1: Sabah Gazetesi 31 Ağustos 1918 tarihinde çıkan “Kılıç Alayı Programı” adlı haber

EK 2: Tanin Gazetesi 31 Ağustos 1918 tarihli “Kılıç Alayı” adlı haber

SULTAN SAYS TURKS MUST BE LEFT FREE

Says Peace in the East is Only Possible with an Independent Turkey.

TRUSTS AMERICAN SENATE

And Hopes We Don't Believe All We Hear About the Turks—Approves Our Prohibition Law.

CONSTANTINOPLE, Dec. 5 (Associated Press).—Mohammed VI, Sultan of Turkey, received The Associated Press correspondent today and discussed the Turkish situation and the part Turkey is taking in the settlement of the world peace.

In the view of the Sultan, despite alarmist impressions in Europe with regard to the peace settlement, Turkish politics are taking a position of sound reasonableness, relying upon the judgment and also the justice of the allied powers, as did Austria, in order to secure the best terms possible.

There has been a moderate amount of propaganda to show that the Turks are fundamentally like other human beings—no better, no worse—and it appears true that the nationalists have temporarily submerged the type of officials such as Enver Pasha and Talaat Pasha, who are known as hotbeds of the Germanic school.

There is a suggestion of a definite attitude in the event the terms are unsatisfactory, and that if Turkey is partitioned the Islamic elements of India, Turkestan and Egypt may make common cause with Bolshevism, especially against the British. But foreign observers are of the opinion that this is more of a threat than anything else.

One thing the new Parliament hopes to accomplish is the separation of the Church and State. The people of the Middle East, individually and collectively, realize that they will continue to starve and die unless some outside power brings them peace, order, and prosperity.

Some of these points were apparent in the interview the Sultan accorded The Associated Press correspondent, who was received by His Majesty outside the Yildiz Kiosk Palace in the mosque named after Jamal, just after the termination of the ceremony of the Solamk.

The Sultan conveyed an impression of dignity. He seemed a reserved but warm old man, whose way had been full of pitfalls, with a groping in political darkness. So when he shook hands with a hard grip it was a galvanic shock. It made me more ready to believe that the Sultan had been able to assert his will against the old administrative officials who sought to control him before the armistice and also after the armistice.

When the doors closed his retinue waited without. He seated himself in a comfortable manner and drew from his pocket the notes of answers he had written to questions previously submitted. He began speaking in Turkish to an interpreter, his aid, Lieut. Commander Fahri.

"Turkish peace is desired quickly, because delay is worse than war. It interferes with our political and economic conditions, and also our finances. The important thing is the morale of the people, who have been long at war, and therefore restless, uneasy and sick.

"As for the kind of peace we desire, it is one that will keep the East tranquil, in which the power of Islam is maintained only if Turkey is left independent. Whoever knows the East will agree with this opinion. The Islamic world will be satisfied only with our freedom.

"Regarding the American Senate, I believe it will be wise toward us. It is clearly unfair that other nations should profit by President Wilson's pledges, and not we. President Wilson's principles were accepted by the allied powers. We also rely on their sense of justice and that of the American people, whose honor is involved.

"Surely America will not disappoint the millions of Turks and the Islamic world.

"Those who investigated impartially the Turkish question have discovered that, despite bad Government, our people have many merits and deserve better treatment than it is reported they are to receive. These Americans who do not believe the slanders about us and

who understand our difficulties will not countenance this treatment of the Turks.

"With peace we will begin solving internal Turkish affairs. It is first necessary to preserve the traditions of the people, and it is my desire to secure the striking help of the great powers.

"I believe sincerely in the new Turkey, in her regeneration, her social progress. If we are able to secure the general education of our people and also the modern means of prosperity, the Turks are an honest, gifted people, and I shall endeavor with all my ability to attain these ends.

"Turkey, reconstructed, will be the center of the East's peace and progress. It is my unwavering determination to reach this result. One big field is the emancipation of Turkish women. I believe it is through religion that we can best accomplish this, giving them the status of their American sisters, preserving their honor and dignity and assuring their welfare as family holders.

"It will be seen that our religion is not against social progress. It is with satisfaction that we observe America adopting prohibition, which has been practiced among the faithful Mussulmans for centuries. The issue of religion are always helpful when obeyed.

"As a last word I wish to express my gratitude to those Americans who, after visiting us, feel that we are not as bad as we are painted, and also my reliance on the Justice of Americans."

SULTAN GIVES THANKS FOR KEMAL'S VICTORIES

Receives an Ovation From the Populace, Which Calls for Ex- pulsion of Christians.

CONSTANTINOPLE, Sept. 18 (Associated Press).—Renewed celebrations were held throughout Asia Minor yesterday to mark the sweeping Turkish victory over the Greeks. Friday is the Turkish Sabbath, and the entire Moslem population ceased its wonted pursuits and repaired to the mosques to offer prayers of thanksgiving to Allah.

For the first time since 1453, when the Turks captured Constantinople, the Sultan went to the tomb of Mohammed II, the Conqueror, in Stamboul and paid homage to the memory of his illustrious predecessor. Several miles of exulting and jubilant Turks with flaming flags lined the streets and watched their sovereign pass. He made the trip in an American limousine.

The Sultan's passage through the open streets has had no precedent in recent years, and the people seized upon the occasion to give him a stirring but reverent ovation. Heretofore he has confined himself to the palace at Yildiz and observed as much privacy as the Pope in the Vatican.

Americans who attended the ceremony in Stamboul observed that the Sultan, although thin and slightly bent, appeared alert and vigorous. He saluted the group of American visitors pleasantly as he emerged from prayer.

Constantinople is a forest of crimson flags with the familiar Star and Crescent. The colors fly even from the four commanding minarets of the famous Mosque of St. Sophia, whose recapture has been the dream of the Greeks for centuries.

A wave of enthusiasm has swept over the Turks, and upon every hand one hears the declaration that the Christians must be driven out and the ancient glory of the capital re-established. Many Greeks and Armenians, apprehensive of the occupation of the city by forces of Mustapha Kemal Pasha, are departing for distant points.

Late yesterday afternoon the Sultan's guard, 300 strong, mounted on black chargers and carrying triumphant banners, clattered through the city, and for a time the nervous Greeks thought them the advance guard of the Kemalist army.

The New York Times

Published: September 17, 1922
Copyright © The New York Times

The New York Times
Published December 12, 1919
Copyright © The New York Times

EK 3: The New York Times Gazetesi'nin 12 Aralık 1919 "Sultan Says Turks Must Be Left Free" ve 17 Eylül 1922 tarihli "Sultan Gives Thanks For Kemal's Victories" adlı haberleri.

EXTENDED SUMMARY

On 3 July 1918, Sultan Vahideddin inherited the Ottoman throne. The country was invaded by the Mondros Armistice on 30 October 1918. The Sultan stayed with the British in foreign policy because he thought that he and his friends had always had friendship with the Ottomans. He followed a peaceful policy. In domestic politics, he implemented a policy against the Unionists whom he considered to be responsible for the events. He looked at the movement against the occupations in Anatolia as a Unionist movement. At the state level, he wanted to secure himself by giving his office of chances to the relatives in general like Tevfik Pasha and Damat Ferit Pasha. With the support of the Freedom and Entente Party, he developed a policy against the Anatolian Movement. His role in the steppes rebellions, the death fatal against the national insurgents, Kuvayı Nationalist against the establishment of an army such as the military forces and so many tried to destroy the movement of Anatolia. By the end of 1922, the Anatolian movement had succeeded. As the occupying forces slowly began to evacuate the country, some non-Muslim elements helped them and their lives were endangered in some Turks. Grand viziers of the period of Sultan Vahideddin, members of the Cabinet and many Hürriyet and the Entente were among them. 1 Turkey Grand National Assembly in November 1922. Dr. The ruling was abolished by Rıza Nur. On November 6, when Ali Kemal was detained in Istanbul Beyoglu and lynched several days later, the events became even more frightening. Sultan Vahideddin'de face this situation on November 17, 1922, the British took refuge on the grounds that his life was in danger. These events both in Turkey has caused great sadness in the Islamic community. The people of Anatolia, in the face of all kinds of helplessness and despair, had won a victory by all kinds of difficulties. At the same time, a person who represented the Ottomans and millions of Muslims was taking refuge in a foreign country as the caliph of Islam. Moreover, there was no peace agreement with this country. This event in the Islamic world and of course the sultan's own country has produced great reactions.

The departure of Sultan Vahideddin was met with negative reaction. When we look at the press life of this period, Ref bui Cevad, Pehlivan Kadri, Rıza Tevfik, Refik Halit, who opposed the Anatolian movement in the end of 1922, fell into their own lives at the same time. Therefore, they withdrew from broadcasting life. On this date, the publication of this struggle by the National Struggle newspapers continued to be broadcast and the struggle of the victory of the period and the pride of the victory was written. Therefore, the last sultan also suffered negative reactions. In addition, it is seen that most of the news reports of foreign news agencies are conveyed to the periodicals.

The situation of the Ottoman Empire, which Sultan Vahideddin took over the throne, was undoubtedly bad. He was not responsible for the events until then. However, his attitude towards the freedom struggle of the people and his search for emancipation in a pro-British politics have created discontent among the people. After all, the last Ottoman sultan left the country by getting on a British ship and opened a deep wound. Both and formed a common reaction in the Islamic world in Turkey. In addition to this, the issue of caliphate has also caused controversy. With Vahideddin going abroad, who went along with it, how it happened, and the question of the sacred relics has always been the subject of controversy. In addition, a person who represents the Ottoman dynasty is not seen in the Ottoman history. Therefore his ancestors, Kanuni Sultan Süleyman, II. Sultans such as Abdülhamit are shown as examples.

When Sultan Vahideddin left Istanbul, he declared to the English representatives that he did not give up the sultanate and the caliph. In the face of this situation, the issue of the Caliphate came up, especially the ideas of the Indian Muslims. Turkey Grand National Assembly reduced by another Vahideddin the caliphate has been declared caliph Abdulmecit Lord on November 18, 1922. This was well received in the Islamic world.

Wahideddin's most Muslim population, the British to seek refuge and leave the Istanbul question was asked about the British. In particular, the question of what the Caliphate is going to be British officials to discuss political issues in the Islamic world will discuss this issue is seen. However, the sadness of this event has been so great that perhaps this is the discussion of this issue. it is known that even though there was a war against the Greeks on the front, the main battle was against the British who held them as tongs. When this situation is considered, the reactions to the separation of Vahideddin from the caliphate over Istanbul become even more meaningful.